

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala, soudkyně Dity Řepkové a soudce zpravodaje Jana Svatoně o ústavní stížnosti stěžovatelky **A. A. (jedná se o pseudonym)**, zastoupené Mgr. Michalem Marčišinem, advokátem, sídlem Gočárova třída 1013, Hradec Králové, proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 18. července 2024 č. j. 14 To 109/2024-596, rozsudku Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 15. května 2024 č. j. 2 T 35/2024-561, vyrozumění Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 6. února 2024 č. j. 2 KZN 301/2024-13, vyrozumění Okresního státního zastupitelství v Pelhřimově ze dne 22. prosince 2023 č. j. ZT 29/2023-77 a vyrozumění Policie České republiky, Krajského ředitelství policie kraje Vysočina, územního odboru Pelhřimov ze dne 12. prosince 2023 č. j. KRPJ-84417-210/TČ-2022-161771-MD, za účasti **Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře, Okresního soudu v Pelhřimově, Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře, Okresního státního zastupitelství v Pelhřimově a Policie České republiky, Krajského ředitelství policie kraje Vysočina, územního odboru Pelhřimov**, jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 18. července 2024 č. j. 14 To 109/2024-596 a rozsudkem Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 15. května 2024 č. j. 2 T 35/2024-561 bylo porušeno ústavní právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Návrh na zrušení usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 18. července 2024 č. j. 14 To 109/2024-596 a rozsudku Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 15. května 2024 č. j. 2 T 35/2024-561 se zamítá.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení s tím, že jimi došlo k porušení jejich ústavních práv vyplývajících z čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen

„Listina“) a čl. 3 a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Z ústavní stížnosti a spisu Okresního soudu v Pelhřimově (dále jen „okresní soud“) sp. zn. 2 T 35/2024 vyplývá, že usnesením Policie České republiky, Krajského ředitelství policie kraje Vysočina, územního odboru Pelhřimov (dále jen „policejní orgán“) ze dne 15. 3. 2023 č. j. KRPJ-84417-125/TČ-2022-161771-MD bylo zahájeno trestní stíhání B. B. (jedná se o pseudonym, dále jen „obžalovaný“) pro podezření ze spáchání čtyř skutků, jimiž měl naplnit znaky zločinu pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1 a 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) a přečinu sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 a 3 písm. a) trestního zákoníku. Uvedené skutky spočívaly, stručně řečeno, v tom, že obžalovaný prováděl různé sexuální aktivity s nezletilou stěžovatelkou (nevlastní dcerou), ač si byl vědom, že jí ještě nebylo 15 let. Několikrát přitom zneužil jejího závislého postavení na něm a k pohlavnímu styku ji přiměl.

3. Jelikož stěžovatelka nesouhlasila s názorem policejního orgánu na právní kvalifikaci daného jednání, obrátila se na Okresní státní zastupitelství v Pelhřimově (dále jen „okresní státní zastupitelství“) s žádostí o přezkum postupu policejního orgánu. Tuto žádost okresní státní zastupitelství shledalo napadeným vyrozuměním nedůvodnou. Z doposud provedených důkazů (včetně výpovědi stěžovatelky) nebylo možné usuzovat na naplnění znaků přísnější skutkové podstaty. Zejména nelze prokázat, že by předmětná trestná činnost byla výlučnou příčinou posttraumatické stresové poruchy. V životě poškozené bylo přítomno více patologických jevů (např. vztah s matkou nebo nedostatečná odborná pomoc). S právní kvalifikací zvolenou policejním orgánem se tedy státní zastupitelství ztotožnilo.

4. Stěžovatelka následně podala podnět k výkonu dohledu, který Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře (dále jen „krajské státní zastupitelství“) shledalo napadeným vyrozuměním nedůvodným. V jeho odůvodnění se zcela ztotožnilo s názory okresního státního zastupitelství.

5. Dne 14. 3. 2024 byla na obžalovaného podána obžaloba, která se v podstatných rysech shodovala s uvedeným usnesením o zahájení trestního stíhání [jednání obžalovaného bylo ještě navíc kvalifikováno jako přečin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. a) a odst. 3 písm. b) trestního zákoníku]. O této obžalobě rozhodl okresní soud napadeným rozsudkem tak, že shledal obžalovaného vinným ze spáchání uvedených trestných činů, za což jej odsoudil k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 4 roků. Zároveň mu uložil povinnost zaplatit poškozené na náhradě nemajetkové újmy částku 600 000 Kč. Obžalovaný v hlavním líčení prohlásil svou vinu, a tudíž bylo upuštěno od dalšího dokazování. Při úvahách o přiměřeném trestu soud zohlednil prohlášení viny a ochotu nahradit způsobenou nemajetkovou újmu. Z přitěžujících okolností vyzdvihl množství spáchaných trestných činů, dlouhodobost páchaní a následky, které jednání zanechalo na poškozené. Nebylo však prokázáno způsobení posttraumatické stresové poruchy. Z takto vysoké míry škodlivosti jeho jednání soud dovodil, že na obžalovaného již nelze působit výchovným trestem. Vzhledem k polehčujícím okolnostem však soud zvolil trest v dolní polovině trestní sazby (2 až 10 let).

6. Proti rozsudku okresního soudu podal obžalovaný odvolání, které Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře (dále jen „krajský soud“) zamítl napadeným usnesením. Krajský soud se přitom ztotožnil s úvahami odsuzujícího rozsudku ohledně uloženého trestu. Obžalovanému přitěžuje více okolností, včetně negativních dlouhodobých

následků v životě poškozené. Uložený trest je třeba spíše považovat za mírný, avšak krajský soud jej nemohl pro absenci odvolání státního zástupce zpřísnit.

II. Argumentace stěžovatelky

7. Stěžovatelka namítá, že okresní soud nebyl v dané věci věcně příslušný. Stěžovatelka od počátku upozorňovala na nesprávnou právní kvalifikaci jednání, pro které se trestní řízení vedlo. Stěžovatelčinu argumentaci však orgány činné v trestním řízení buď ignorovaly, nebo bagatelizovaly. Nejprve stěžovatelka uvádí, že na základě provedení dokazování (zejména znaleckého posudku) bylo prokázáno, že v důsledku jednání obžalovaného utrpěla těžkou újmu na zdraví podle § 122 odst. 2 písm. i) trestního zákoníku (ta se projevovala zejména sebepoškozováním, dvěma pokusy o sebevraždu, nespavostí, poruchami příjmu potravy, tzv. flashbacky, plačtivostí, zneužíváním návykových látek atd.). Jen díky odborné pomoci a podpoře partnera došlo od té doby k jistému zlepšení. Přesto popsané projevy trvají už několik let (od roku 2021). Charakteristika újmy je právní otázkou. V obdobných případech je v judikatuře Nejvyššího soudu popsána újma brána jako těžká újma na zdraví. Podle téže judikatury je nerozhodné, že ke vzniku této újmy mohla přispět i další okolnost (např. dlouhodobě neutěšená rodinná situace).

8. Dále stěžovatelka namítá, že jednání obžalovaného mělo být kvalifikováno jako znásilnění. Některé skutky měly soudy hodnotit jako zneužití bezbrannosti, jiné jako užití násilí. Stěžovatelka k pojmu bezbrannosti poukazuje na obsáhlou judikaturu Nejvyššího soudu, jejíž závěry orgány činné v trestním řízení nerespektovaly. Stěžovatelka se nacházela přesně v takové situaci, jakou vymezuje Nejvyšší soud jako bezbrannost. Vzhledem ke svému postavení a rodinným poměrům (matka od rodiny odešla a nechala děti v moci obžalovaného) neměla reálně možnost účinné obrany proti nátlaku obžalovaného, sahajícího často z pozice autority k fyzickému násilí vůči všem členům rodiny. Omezené možnosti stěžovatelčiny obrany potvrdil i znalecký posudek. Kvalifikace jednání obžalovaného jako „pouhé“ zneužití stěžovatelčiny závislosti není proto v dané věci příhodné. Stěžovatelka přitom od začátku popisuje, že při první vynucené souloži byla zcela pasivní („zdvěšená“; odborně jde o tzv. disociativní stupor), což Nejvyšší soud popisuje jako stav bezbrannosti.

9. Všechny výše uvedené skutečnosti mají vliv nejen na právní kvalifikaci jednání obžalovaného, nýbrž i na věcnou příslušnost soudu, a tedy práva na zákonného soudce, které Ústavní soud chápe jako neodmyslitelnou součást spravedlivého procesu. S námitkou účastníka, která se této oblasti dotýká, se musí soud pečlivě vypořádat. Ostatně pro vyřešení otázky ne zcela jednoznačné příslušnosti soudu obsahuje trestní řád speciální postup.

10. Navíc je stěžovatelka toho názoru, že v dané věci nebyly splněny ani podmínky pro to, aby soud přijal obžalovaným učiněné prohlášení viny. Okresní soud toto prohlášení přijal, aniž by se jakkoliv vypořádal s výše uvedenou argumentací stěžovatelky k nesprávné právní kvalifikaci (a vlastní věcné nepřislušnosti). Úvahy, které okresní soud uvedl při výměře trestu, vzbuzují pochybnosti, zda se vůbec seznámil s relevantní částí spisu. Soud kupříkladu uvádí, že u stěžovatelky nebyla prokázána posttraumatická stresová porucha, což odporuje jednoznačnému znaleckému posudku, který soud zcela pominul. V této části je tedy rozhodnutí nepřezkoumatelné. Samotné prohlášení viny je rozporné se zjištěným skutkovým stavem a jeho přijetí tak odporuje judikatuře Ústavního soudu. Závěr o vině je tak v extrémním rozporu s obsahem důkazů obsažených ve spise. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka je obětí sexualizovaného násilí a byla v době páchaní činu dítětem, odporuje

takový postup rovněž judikatuře Ústavního soudu zabývající se povinností vyšetřit tento druh trestné činnosti (nález. sp. zn. II. ÚS 527/23). Přijetí prohlášení viny za jednání spočívající pouze ve zneužití ekonomické závislosti stěžovatelky je pro ni ponižující a bolestné.

11. Totožných pochybení se dopustily i ostatní orgány činné v trestním řízení, které rovněž na stěžovatelčinu argumentaci téměř nereagovaly. Dozorové státní zastupitelství neúměrně vyzdvihovalo „ekonomické“ pozadí vztahu mezi stěžovatelkou a obžalovaným, působící jako „dobrovolná“ výměna kapesného za sexuální násilí. Ani orgány činné v trestním řízení se nevypořádaly s námitkami ohledně vzniku těžké újmy na zdraví.

12. Konečně stěžovatelka namítá, že soudy porušily její ústavní práva uložením nepřiměřeně mírného trestu. To podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva představuje porušení lidských práv. Výměra trestu má být podrobena pečlivému zkoumání všech relevantních skutkových okolností zvláště tehdy, jde-li o sexuální trestnou činnost vůči dětem. Uvedená judikatura mimo jiné národním soudům vytýká, že nezohledňují následky činu na oběti. Okresní soud podle stěžovatelky trpěl selektivní slepotou, šlo-li o hodnocení relevantních skutečností. Pokud by soud řádně zohlednil újmu, kterou stěžovatelka utrpěla, měl by vyměřit trest odnětí svobody v sazbě 5 až 12 let (a to dokonce bez ohledu na právní kvalifikaci). Ukládán byl navíc trest úhrnný za spáchání 7 úmyslných trestných činů. I v rámci soudem nesprávně určené trestní sazby 2 až 10 let je uložený trest odnětí svobody na 4 roky jako neodůvodněně mírný.

III.

Vyjádření ostatních účastníků řízení a replika stěžovatele

13. Soudce zpravodaj postupem podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení.

14. Okresní soud ve svém vyjádření uvedl, že námitky uvedené v ústavní stížnosti stěžovatelka předložila již před hlavním líčením. Soud se jimi zabýval a dospěl k závěru, že jsou nedůvodné. Důkazní situace odpovídala použité právní kvalifikaci. Poté, co okresní soud přijal prohlášení viny obžalovaného, již musel upustit od dokazování skutečností, které by se týkaly právní kvalifikace jeho jednání. Dále okresní soud upozornil, že věc byla rozhodnuta do dvou měsíců od podání obžaloby, a to způsobem bránícím vzniku další újmy na straně stěžovatelky.

15. Krajské státní zastupitelství a okresní státní zastupitelství toliko odkázala na obsah jejich napadených rozhodnutí.

16. Policejní orgán Ústavnímu soudu sdělil, že se k ústavní stížnosti nebude vyjadřovat.

17. Vyjádření ostatních účastníků zaslal Ústavní soud stěžovatelce na vědomí a k případné replice. V ní stěžovatelka uvedla, že nadále trvá na argumentaci obsažené v ústavní stížnosti. Neztotožňuje se se závěrem okresního soudu, že by shromážděné důkazy potvrzovaly právní kvalifikaci zvolenou v obžalobě. Dále stěžovatelka opakuje své pochybnosti, zda se skutečně okresní soud řádně seznámil s obsahem spisu. Konečně se stěžovatelka ohrazuje proti tomu, že by pouhým rychlým rozhodnutím věci došlo k zabránění sekundární viktimizaci stěžovatelky. Naopak nedůsledným a protiprávním postupem soud stěžovatelčinu sekundární viktimizaci prohloubil.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

18. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla v části, v níž směřuje proti rozhodnutím obecných soudů, podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva; ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

19. Naproti tomu v části směřující proti orgánům policie a státního zastupitelství shledal Ústavní soud ústavní stížnost opožděnou. Ke stejnému názoru dospěl již ve stejné věci v usnesení ze dne 29. 7. 2024 sp. zn. I. ÚS 2019/24. Stěžovatelka proti závěru tohoto usnesení vznáší poměrně obsáhlou argumentaci, se kterou se však Ústavní soud nemohl ztotožnit. Stěžovatelka vychází ve své argumentaci z nesprávného východiska, že porušení jejích ústavních práv by mělo být zásadně shledáno ve vztahu k celému trestnímu řízení. To však neodpovídá ustálené praxi Ústavního soudu. Ta naopak vychází z premisy, že podáním obžaloby (a zahájením soudní fáze trestního řízení) dochází k důležitému procesnímu vývoji, který není srovnatelný s „posunem“ věci k přezkumu nadřízenému orgánu. Ani při podání ústavních stížností stěžovatelů, kteří již byli odsouzeni, nepřezkoumává Ústavní soud rozhodnutí z prvotních fází trestního řízení (typicky usnesení o zahájení trestního stíhání). Posunem trestní věci do soudní fáze se také na zcela jiné úrovni aktivuje povinnost obecných soudů chránit základní práva a svobody (čl. 4 Ústavy). Stěžovatelce lze přisvědčit v tom, že celá řada námitek, které mohou různé osoby proti způsobu vedení přípravného řízení vznášet, by se v určité chvíli mohla stát jak předmětem přezkumu před Ústavním soudem, tak i před obecnými soudy. To by však (v duchu judikatury Ústavního soudu) mělo takové námitky učinit v řízení před Ústavním soudem „materiálně“ nepřipustné. Garantem souladu trestního řízení s ústavními principy jsou primárně soudy, dospěje-li věc do soudní fáze. Ústavní soud pak přezkoumává zásadně to, zda tuto svou roli soudy splnily. Jeho úkolem není „bdít“ nad každým rozhodnutím vydaným v každé fázi trestního řízení. Jinak řečeno, skutečnost, že Ústavní soud ve většině trestních řízení, v nichž je někým podána ústavní stížnost, formálně nepřezkoumává každé dílčí rozhodnutí, není nejen nežádoucí vadou systému ochrany základních práv a svobod Ústavním soudem, nýbrž jeho žádoucím a ustáleně prosazovaným rysem.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

20. Ústavní soud dále posoudil všechny výše uvedené skutečnosti a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je částečně důvodná.

21. Přisvědčit Ústavní soud musel stěžovatelce ohledně námitek týkajících se porušení práva na zákonného soudce, byť toliko v omezené míře. Ze spisu okresního soudu je zřejmé, že stěžovatelka opakovaně namítala nesprávnou právní kvalifikaci stíhaného jednání a z ní přímo vyplývající věcnou nepřislušnost okresního soudu (srov. § 17 trestního řádu). V tomto směru je vypovídající zejména několikastránkové podání navrhuující „předběžné projednání obžaloby“, které v podstatě obsahuje pouze tyto námitky. Na tyto námitky okresní soud

nikterak nereagoval zejména v napadeném rozsudku. Při samotném hlavním líčení podle zvukového záznamu toliko uvedl, že o krátké přestávce znovu nahlédl do spisu a s ohledem na obsah znaleckého posudku (znalkyň Záhorské a Leblové) bude věc dále projednávat on a nepodá návrh vrchnímu soudu pro posouzení věcné příslušnosti. Takové vyjádření je však s ohledem na obsah stěžovatelčiny argumentace (nikterak zjevně neodporující obsahu spisu – k tomu podrobněji níže) podle Ústavního soudu nedostatečné. Tuto chybu nenapravit ani krajský soud, ač byl (byť stručněji) s uvedenými námitkami rovněž konfrontován.

22. Ústavní soud ve své judikatuře vychází z toho, že poškozený je samostatnou stranou trestního řízení. Strany mají přitom mezi subjekty trestního řízení zvláštní postavení a širokou paletu práv. To platí také pro poškozené, jimž svědčí právo vystupovat vlastním jménem před soudem, uplatňovat zde procesní návrhy, vyjadřovat se k věci, jakož i další práva, přičemž nejde o práva spojená pouze s adhezním nárokem (srov. např. bod 34 a násl. nálezu ze dne 19. 3. 2025 sp. zn. Pl. ÚS 17/24).

23. Vzhledem k respektu k právům obětí, kterým náleží právo na účinné vyšetřování, což v dané věci bylo nepochybně splněno (srov. nález ze dne 30. 5. 2024 sp. zn. II. ÚS 527/23), představuje úplné ignorování výše uvedených námitek neoprávněný zásah do stěžovatelčina ústavního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Z toho důvodu musel Ústavní soud výrokem tohoto nálezu konstatovat, že napadenými rozhodnutími okresního a krajského soudu došlo k porušení těchto práv.

24. Výše uvedeným však Ústavní soud nemíní, že bylo povinností soudu nařídit předběžné projednání obžaloby nebo postupovat jiným konkrétním formalizovaným postupem. Jeho povinností však bylo srozumitelným a přezkoumatelným způsobem na stěžovatelčinu obsáhlou argumentaci reagovat i tehdy (nebo zvláště tehdy), neztotožnil-li se s ní (např. v textu konečného rozhodnutí). Z ústavního pořádku nevyplývá právo poškozeného na nařízené předběžné projednání obžaloby. Podání stěžovatelky měl soud vyhodnotit podle obsahu jeho argumentace (§ 59 odst. 1 trestního řádu) jako písemné vyjádření právního názoru účastníka řízení k podstatným procesním i hmotněprávním otázkám dané věci. A v takové situaci jej nemohl ignorovat.

25. Za pochybení je nutné označit rovněž to, že soud v hlavním líčení před přijetím prohlášení viny nezjistil stanovisko stěžovatelky (resp. přítomné právní zástupkyně) podle § 206c odst. 3 trestního řádu (viz protokol z hlavního líčení na č. 1. 556 spisu okresního soudu). Takové pochybení však v dané věci nedosahuje podle Ústavního soudu nezbytné intenzity pro kasaci napadeného rozhodnutí, neboť stanovisko stěžovatelky bylo v dané trestní věci obsáhle a neměnně již několikrát vyjádřeno. Soud tedy měl fakticky stěžovatelčino stanovisko k dispozici a měl na něj reagovat. Ačkoliv tedy nejde o důvod zrušení napadeného rozhodnutí, považuje Ústavní soud za nutné připomenout, že orgány činné v trestním řízení mají řízení vést v duchu principů procedurální spravedlnosti i vůči poškozeným (viz bod 82 nálezu ze dne 30. 5. 2024 sp. zn. II. ÚS 527/23).

26. Podle Ústavního soudu okresní soud dále pochybil ve způsobu, jakým přijal prohlášení viny obžalovaného. Podle věty druhé § 206c odst. 5 trestního řádu „*soud nemusí prohlášení viny přijmout, pokud takový postup nepovažuje za vhodný s ohledem na okolnosti případu a vyjádření ostatních stran*“. Obsáhlé a nikoliv zjevně neopodstatněné vyjádření stěžovatelky, jakož i v přípravném řízení obstarané důkazy (zejména nikoliv zcela korelující a toliko písemně prezentované znalecké posudky ohledně rozsahu stěžovatelčiny psychické újmy), dávají podle Ústavního soudu natolik dostatečný důvod pro pochybnosti o zjištěném skutkovém stavu (§ 2 odst. 5

trestního řádu), že bylo povinností soudu se s nimi argumentačně vypořádat minimálně v odůvodnění usnesení, kterým bylo přijato prohlášení o vině obžalovaného.

27. Smyslem institutu přijetí prohlášení viny není obcházení zásady materiální pravdy, ať již ve prospěch kteréhokoliv účastníka (viz zejména náleze ze dne 7. 8. 2024 sp. zn. II. ÚS 1873/23). Skutečnost, že obžalovaný chce prohlásit vinu v souladu s obžalobou, nezavazuje nikterak soud takové prohlášení přijmout, existují-li pochybnosti o důležitých aspektech projednávaného skutku (např. o jeho následcích rozhodných pro právní kvalifikaci). Není-li soud schopen v rámci řízení o přijetí prohlášení viny přesvědčivě reagovat na argumentaci poškozené osoby zpochybňující mj. právní kvalifikaci projednávaného skutku, nemůže bez dalšího přijmout prohlášení viny obžalovaného.

28. Toto pochybení je z ústavněprávního hlediska o to závažnější, že předmět daného trestního řízení spadá do množiny jednání, podléhající zvýšené povinnosti státu jejího objasnění a potírání, která vyplývá z tzv. práva na účinné vyšetřování. Uvedené jednání nejen potenciálně spadalo do věcné působnosti čl. 3 Úmluvy, chránícího jedno z nejdůležitějších lidských práv, ale bylo navíc spácháno na nezletilé osobě, což s sebou rovněž nese specifické pozitivní závazky státu. Pro podrobnosti lze poukázat například na rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 5. 2021 J. L. proti Itálii, č. 5671/16, ze dne 13. 2. 2024 X. proti Řecku, č. 38588/21, či ze dne 26. 3. 2024 I. C. proti Moldavské republice, č. 36436/22 nebo judikaturu uvedenou v bodě 35 tohoto nálezu.

29. Ze všech výše uvedených důvodů tedy Ústavní soud shledal, že napadenými rozhodnutími došlo k porušení stěžovatelčích ústavních práv vyplývajících z čl. 36 odst. 1 Listiny.

30. Jde-li však o návrh kasačního výroku, dospěl Ústavní soud k závěru o nutnosti jeho zamítnutí. Drtivá většina námitek, jimiž stěžovatelka brojí proti obsahu napadených soudních rozhodnutí, je podle Ústavního soudu polemikou na poli aplikace podústavního práva nebo hodnocení důkazů. Okresní soud i okresní státní zastupitelství zaujaly ke stěžovatelkou předestřeným otázkám vlastní ústavně konformní a důkazně podložené názory, které Ústavnímu soudu nepřísluší přehodnocovat (viz níže). V takové situaci by Ústavní soud zrušení napadených rozhodnutí považoval za formalismus, který by však měl řadu negativních doprovodných následků, čímž by se dostal do kategorie formalismu nepřijatelného a přepjatého. V první řadě by došlo k „přerušení“ (nikoliv ve smyslu § 325 a násl. trestního řádu) výkonu trestu odnětí svobody obžalovaným. Zároveň by v dané věci došlo k „revokaci“ přijetí prohlášení viny, což je (vzhledem k omezené možnosti přezkumu takového stavu podle § 206c trestního řádu) rovněž nežádoucí. Aby Ústavní soud mohl v takové procesní situaci kasačně zasáhnout, musely by k tomu být dány mimořádně silné důvody (zejména intenzitou porušení základních práv oběti). Takové důvody však v dané věci Ústavní soud neshledal, a proto vynesl toliko deklaratorní výrok o porušení stěžovatelčích práv (viz též bod 78 a násl. nálezu ze dne 19. 3. 2025 sp. zn. Pl. ÚS 17/24). Ten dává stěžovatelce možnost domoci se přiměřené satisfakce podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

31. Těžištěm stěžovatelčích námitek je polemika o následcích, které na jejím zdraví a stavu trestná činnost zanechala. Z hlediska předmětu řízení o ústavní stížnosti je však klíčové, že klasifikace újmy je otázkou podústavního práva. V oblasti ochrany základních práv a svobod stěžovatelky je nerozhodné podle jakého ustanovení podústavních předpisů

k naplnění závazků státu dojde. Ke kritériu nesprávnosti aplikace zákonné úpravy tak Ústavní soud zásadně nepřihlíží. Výjimku může v tomto ohledu tvořit situace, kdy se taková nesprávná aplikace zákona relevantně projeví v právním postavení stěžovatelky. K tomu však v dané věci nedošlo. Stěžovatelce byl především přiznán celý požadovaný adhezní nárok. Uložený trest Ústavní soud nehodnotí jako přehnaně mírný či nedostatečně odůvodněný (k tomu podrobněji níže body 34 a 35). A podle Ústavního soudu se s výjimkou výše uvedeného pochybení soudy ani procesním postupem, ani obsahem napadených rozhodnutí nedopustily bagatelizace stěžovatelčiny újmy nebo jejích práv, či jiné formy tzv. druhotné újmy. Bez existence takového druhu pochybení není dán prostor pro zásah Ústavního soudu. Z hlediska ústavního práva je nerozhodné, prostřednictvím kterého ustanovení zákona dojde k naplnění závazků státu potírat a trestat nekonsenzuální sexuální trestnou činnost (obdobně viz body 71 a násl. nálezu ze dne 30. 5. 2024 sp. zn. II. ÚS 527/23). V dané věci k naplnění těchto závazků podle Ústavního soudu došlo.

32. K otázce vzniklé újmy měly orgány činné v trestním řízení k dispozici protichůdné důkazy, zejména různé znalecké posudky. Pokud se v takové situaci okresní soud rozhodl pro aplikaci pravidla *in dubio pro reo*, což v odůvodnění fakticky činí, nelze takovému postupu nic vytknout. Jde-li o klasifikaci způsobené újmy jako těžké újmy podle § 122 trestního zákoníku, je možné stěžovatelce přisvědčit, že takovou úvahu soud v napadeném rozhodnutí explicitně nečiní, avšak z kontextu jeho úvah stran hodnocení důkazů je jeho názor zřejmý. K tomu je třeba doplnit, že na rozsudek, kterým bylo rozhodnuto po přijetí prohlášení viny, neklade Ústavní soud takové nároky, jde-li o kategorii podrobnosti vysvětlujících úvah. Vzhledem k obsahu obstaraných důkazů nelze názor o absenci těžké újmy na zdraví hodnotit jako svévolný. Zároveň okresní soud újmu způsobenou stěžovatelce nikterak nebagatelizoval a naopak z ní učinil jeden ze stěžejních důvodů o škodlivosti jednání obžalovaného pro účely vyměření trestu.

33. K obdobnému závěru musel Ústavní soud dospět rovněž u námitek, které se týkaly nesprávně zvolené právní kvalifikace jednání obžalovaného. I zde platí, že volba konkrétního ustanovení, podle něž má být pachatel odsouzen, není ústavněprávně relevantní potud, pokrývá-li zvolená skutková podstata oběti vzniklou újmu na jejích základních právech. Tak tomu v dané věci podle Ústavního soudu je. Z popisu jednání ve skutkové větě, jakož i důkazů, o které soud opřel výrok o trestu, jednoznačně vyplývá, že sexuální jednání obžalovaného bylo nekonsenzuální, predátorské, zneužívající jak stěžovatelčino postavení, tíseň a citové vazby (jak k obžalovanému, tak i mladším bratrům), tak vlastní převahu. Rozhodl-li se okresní soud, že za takového skutkového stavu (nadto ne ve zcela jednoznačné důkazní situaci) obstojí právní kvalifikace zvolená obžalobou (tedy trestný čin sexuálního nátlaku) namísto kvalifikace preferované stěžovatelkou (trestný čin znásilnění), nejde o postup porušující základní práva a svobody stěžovatelky. Závěr soudu nepředstavuje podle Ústavního soudu bagatelizování újmy, která stěžovatelce vznikla (tu naopak soud obsáhle rozebírá a pachateli vytýká). Soud nikterak neuzavřel, že by pachatel „pouze“ zneužil stěžovatelčinu ekonomickou závislost na něm. Takový závěr nevyplývá ani z popisu skutku, ani z odůvodnění napadeného rozhodnutí.

34. Konečně se Ústavní soud nemohl ztotožnit ani s námitkami o porušení stěžovatelčinych práv uložením nepřiměřeně mírného trestu. Jakkoliv krajský soud sám dospěl k závěru, že „spíše se jedná o trest mírný“, s čímž se Ústavní soud ztotožňuje, ale taková skutečnost nemůže být sama o sobě důvodem pro zásah Ústavního soudu. Především Ústavní soud ve své nedávné judikatuře (kterou je vázán i v nynější věci) dovedl, že zásah do výroku odsuzujícího rozsudku o trestu by připadal do úvahy jen v situaci extrémního vybočení obecných soudů z jejich povinnosti respektovat hodnoty chráněné lidskoprávními

dokumenty (náleze ze dne 19. 3. 2025 sp. zn. Pl. ÚS 17/24). Také v právě souzené věci platí, že jde o procesní právo, nikoliv o právo na konkrétní výsledek. Ochrana stěžovatelky je realizována v rámci vztahu mezi ní a státem formou závazku státu k provedení účinného vyšetřování a dalších pozitivních závazků. Současně nelze pominout vícestranné a vícerozměrné působení lidských práv v oblasti trestání a trestního řízení. Je třeba brát v potaz proti sobě stojící nároky plynoucí z odlišných lidskoprávních pozic subjektů trestněprocesních vztahů, v důsledku čehož se mohou střetávat kautely nadměrného zásahu do základních práv a svobod obviněného, nebo naopak nedostatečně poskytované ochrany poškozených a obětí trestného činu [náleze ze dne 9. 8. 2016 sp. zn. III. ÚS 1716/16 (N 151/82 SbNU 385), bod 25]. Zde na jedné straně stojí práva stěžovatelky, pozitivní závazky plynoucí z procesní složky čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny. Na straně druhé stojí převážně negativní závazky státu spojené s právy obviněného a ústavními principy, které tvoří základ těchto práv: právní jistota, konkrétněji princip nezměnitelnosti rozhodnutí, která již nabyla právní moci. V obecnější rovině jde o aspekt principů právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) spočívající ve vytvoření právní jistoty pro jednotlivce prostřednictvím fixace konečnosti soudního rozhodnutí v čase, a to zvláště v trestním právu (přiměřeně rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu ze dne 31. 10. 2023, BvR 900/22, body 68 a 89; a rozhodnutí Ústavního tribunálu Španělska č. 48/2024 ze dne 8. 4. 2024, část 6). Také instituce Rady Evropy berou v potaz ústavněprávní a lidskoprávní limity zasahování do pravomocných trestních rozsudků [např. Rezoluce Výboru ministrů ze dne 14. 4. 2021 CM/ResDH(2021)56 ve spojení s Bilan d'action (19/03/2021) - Communication de la Belgique concernant l'affaire B.V. c. Belgique (requête n° 61030/08)]. Ostatně Ústavní soud zdůrazňuje, že existence pozitivního závazku automaticky nevede k pozastavení negativních závazků, i ty musí být zváženy (shodně i lidskoprávní doktrína, např. STOYANOVA, V. *Positive Obligations under the European Convention on Human Rights*. Oxford: OUP, 2023, s. 95; LAZARUS, L. *Positive Obligations and Criminal Justice: Duties to Protect or Coerce?* In: ZEDNER, L., ROBERTS, J. V. (eds.). *Principles and Values in Criminal Law and Criminal Justice*. Oxford: OUP, 2012]. V souladu s tím je Ústavní soud povinen „interpretovat ústavní předpisy a zákon o Ústavním soudu způsobem, který umožní dostatečnou ochranu všech dotčených lidských práv včetně práv náležejících ... pachateli“ (náleze ze dne 30. 5. 2024 sp. zn. II. ÚS 527/23, bod 45). Také Evropský soud pro lidská práva v obecné rovině zdůraznil, že výklad a realizace pozitivních závazků v praxi musí respektovat principy spravedlivého procesu a další záruky, které limitují rozsah možné činnosti státu v trestním řízení (rozsudek ze dne 3. 11. 2015, *Myumyun proti Bulbarsku*, č. stížnosti 67258/13, bod 76; rozsudek velkého senátu ze dne 28. 10. 1998, *Osman proti Spojenému království*, č. stížnosti 23452/94, bod 116). Přiznat pozitivním závazkům plynoucím z čl. 3 Úmluvy absolutní prioritu by znamenalo nadřazení donucovacích (*coercive*) práv nad převážně negativními závazky státu plynoucí ze základních práv obviněných (shodně LAVRYSEN, L. *Positive Obligations and the Criminal Law*. In: LAVRYSEN, L., MAVRONICOLA, N. (eds.). *Coercive Human Rights: Positive Duties to Mobilize the Criminal Law under the ECHR*. Oxford: Hart, 2020, s. 53). Evropský soud pro lidská práva ostatně klade v obdobných případech důraz na adekvátnost celkové systémové reakce státu. Jinak řečeno, ani Ústavní soud nemůže bez dalšího upřednostňovat povinnost chránit základní práva obětí trestných činů, vedlo-li by to dokonce ke zpřísnění konkrétních pravomocně uložených trestů, před povinností chránit základní práva obviněných před zásahy veřejné moci, což tradičně byla a stále je jeho základní role. Stejně tak ovšem nemůže přiznat absolutní prioritu posledně zmíněným negativním závazkům a zcela popřít existenci závazků pozitivních, jak je chápe nejnovější judikatura Evropského soudu pro lidská práva, neboť by to vedlo k omezení ochrany konkrétních jednotlivců a skupin (obětí sexuálních trestných činů). Výrok o porušení práv stěžovatelky proto má sám o sobě podstatný význam pro individuální situaci stěžovatelky i prospektivní význam pro předcházení obdobným porušením práv. Ústavní soud připomíná,

že konstatování porušení práv stěžovatelky v reakci na odůvodnění napadeného rozhodnutí krajského soudu má značný morální a právní význam [obdobně náleží Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2019 sp. zn. II. ÚS 2077/17 (N 41/93 SbNU 75), bod 49] a přinejmenším částečně kompenzuje porušení jejich práv.

35. Situace extrémního vybočení obecných soudů z jejich povinnosti respektovat hodnoty chráněné lidskoprávními dokumenty v dané věci nenastala. Mezi kategoriemi „mírný trest“ a „trest vyžadující zásah Ústavního soudu“ je značný rozdíl. Pro uložení „mírného“ trestu mohou existovat různé, někdy i legitimní důvody. Naproti tomu trest, proti kterému by Ústavní soud měl ze své ústavní role zasáhnout, by musel být vyhodnocen jako zcela nepřijatelný v systému práva, který respektuje základní práva a svobody (čl. 1 Ústavy).

36. Takovým trestem však sankce pro obžalovaného není. Soudy řádně přihlédly k výjimečné polehčující okolnosti, kterou je užití institutu prohlášení viny (náleží ze dne 7. 8. 2024 sp. zn. II. ÚS 1873/23), nadto ve velmi „citlivé“ kauze, v níž důkazní situace nebyla jednoduchá (na rozdíl od případů, v nichž je např. pachatel zachycen na videozáznamu nebo přistižen přímo na místě činu). Jako přehnaně mírný trest uložená sankce nevychází ani při srovnání s jinými případy (poukázat lze např. na případ řešený právě náleží ze dne 19. 3. 2025 sp. zn. Pl. ÚS 17/24, nebo na případy řešené Evropským soudem pro lidská práva v rozsudku ze dne 12. 12. 2023, Vučković proti Chorvatsku, č. 15798/20, nebo rozsudku ze dne 20. 2. 2024, M. G. proti Litvě, č. 6406/21). Bez ohledu na zvolenou právní kvalifikaci je tak Ústavní soud toho názoru, že vyměřený trest odnětí svobody v trvání čtyř roků nepředstavuje jakékoliv vyjádření bagatelizace jednání obžalovaného, či podceňování společenských důsledků takového trestu.

37. Ze všech uvedených důvodů Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti částečně vyhověl a konstatoval, že napadenými rozhodnutími krajského a okresního soudu došlo k porušení stěžovatelčina práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Zároveň však zamítl návrh stěžovatelky na zrušení napadených rozhodnutí. Konstatování porušení stěžovatelčiných ústavních práv (a právní důsledky z toho případně vyplývající) představují podle Ústavního soudu přiměřenou satisfakci s ohledem na negativní důsledky alternativního postupu v podobě kasace napadených rozhodnutí (obdobně též náleží ze dne 28. 2. 2017 sp. zn. III. ÚS 2916/15). V části, v níž ústavní stížnost směřovala proti napadeným rozhodnutím orgánům policie a státního zastupitelství, byla ústavní stížnost odmítnuta pro opožděnost podle § 43 odst. 1 písm. b) zákona o Ústavním soudu. Rozhodl tak bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 5. února 2026

Pavel Šámal
předseda senátu